

B. L.: Talán azzal, amit a levél végén írt: „Ne keserítse el, hogyha látható sikert nem ér el írásaival, ennél sokkal fontosabb bebizonyítania, költő-e valójában. Reméljük, ez hamarosan eldől.” – Nos, azok után, hogy én versekért már börtönben is ültem, bizonyára látható sikerekkel szerettem volna bebizonyítani, hogy költő vagyok. De talán rosszul emlékszem, s az történt csak, hogy visszahúzódtam, építkeztem, próbálkoztam, jobb verseket akartam írni, s ehhez idő kellett. S akkor jelentkeztem újra, amikor úgy éreztem, jobb verseket tudok küldeni.

N. I.: Ne haragudj ezért a faggatásért, most már rájöttem, vagy inkább önkritikusan úgy kellene mondanom, csak most jöttem rá, hogy szerintem még mi sebezte meg érzékenységedet. Idézek egy másik részletet a levélből: „A hazai ízek, színek mellett ki kell fejleszteni azt a költői nyelvet, amin nemcsak epikus kitérők szépségei mondhatók el, hanem a legszemélyesebb, legmaibb élmények is. – Ezzel csak azt akartam mondani, hogy könnyebb írni a Nagyanyáról hangulatos, figyelemre méltó verset, mint a belső vívódásainkat meggyőzően feltárni. – Sajnos, mindig a nehezebbet kell választani.” Fenntartom azt, hogy Fodor András alapjában értő és elismerő módon nyilatkozik a versről, ám ha belehelyezkedem akkori helyzetedbe, lelkiállapotodba, akkor mégis megértelek. Te valóban nem a könnyebbet választottad, s a versedben, a hangod visszafogott méltóságában kétségkívül ott rejlenek vívódásaid és gyötrelmeid.

B. L.: Nem tudom. Talán az a legfontosabb, hogy Fodor András figyelme, véleménye, barátsága nagyon sokat jelentett nekem.

N. I.: A *Nagyanyám* élményi hátterének feltárása után most engedj meg a verssel kapcsolatosan egy kis filológiai kitérést, előbb azonban nézzük a szöveget:

Nagyanyám

Aszaltszilva arcú,
görbült nagyanyám,
decemberi varjú
vén gesztenyefán,

hócsillagos télben
lelsz-e még magot?
Látsz-e hulló égen
néha szép napot?

Lelkedet a vállad
azért tartja csak,
hogy a vesző vágyak
arra hulljanak?

Vagy fel tudsz még szállni,
ha a föld nehéz?
Szemed csendje nyári
mezőket idéz:

Búzavirág-fényű
reggelek tüztét,
érett zizzenésű
élet örömet,

szikár nagyapámat
friss tarló fölött,
derekán a nyárnak,
aki megszökött.

De messziről jöttél
dűlőutakon.
Elmaradt négy testvér,
egy tucat rokon.

És most itt kucorgol
eres küszöbön,
ajkad imát mormol,
lesed, hátha jön

nagyapa a csöndből,
hulló égen át,
ellopni a földről
árva asszonyát.

Ez a szöveg az 1985-ben megjelent *Hóból a lábnym* című válogatott verseidet tartalmazó köteted 11-13. lapján olvasható textussal azonos, ez tehát az „ultima manus”. Korábban négyszer publikáltad a költeményt: először a Somogyi Néplapban (1958. december 25.), aztán a Jelenkorban (1959. 4.), majd a *Lengő fényhidak*-ban (1964) és a *Fák felvonulása*-ban (1972). Ezek a szövegek némileg eltérnek a végleges változattól. A 7. versszak 2. sora után a *Fák felvonulása*-beli szövegben pont helyett pontosvessző áll, akárcsak a Jelenkor-beli publikációban, érdekes, a Somogyi Néplap változatának ez a helye megegyezik a *Hóból a lábnym* szövegével. Itt tehát az eredetinek megfelelően helyreállítotttál egy romlottnak tekinthető textushelyet. Így logikus, hiszen utána nagybetűvel kezdődik a sor, azaz új mondat indul. A 8. sorban a „napot” szó a Somogyi Néplapban ebben az alakban áll: „Napot”, ami az égitestre vonatkozik csupán, s ezáltal leszűkül a szó jelentése és a gondolat érvényességi köre, tehát ez esetben is helyesen jártál el, mikor a kisbetűs változat mellett döntöttél. Továbbá az 1. sor végéről a Jelenkorban, az összes többi közléssel szemben, elmaradt a vessző, ám ezt a következtetlenséget is kiszűrte később. Mindebből világosan kitűnik, hogy a végleges változat létrehozásakor, kiküszöbölve a közlések során bekövetkezett eltéréseket, hibákat, correptulákat, igen megfontoltan cselekedtél, az eredeti változatot véve alapul. Attól csupán a „Napot”-„napot” esetében tértél el, tágítva